

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Quæstio prima. Vtrum in diuinis sit aliqua processio temporalis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

6 Tertio modo dicitur aliqua priuatum quia non habet aliquid quod natum est haberi licet non ab eo vel secundum speciem vel secundum genus; sicut planta dicitur priuati oculis. Primo ergo modo dicitur aliquid proprie priuatum. Et hoc modo non reperitur priuatio in diuinis sicut probat argumentum ad hoc factum. Secundo autem modo reperitur, ingenitum enim priuat generationem que nata est alicui conuenire de genere suppositorum diuino rum, scilicet filio, & sic patet primum.

7 **Q**UANTVM ad secundum sciendum quod priuationes cognoscuntur per habitus, ingenitum autem dicitur priuationem geniti modo quo dictum est statim. Et ideo ex consideratione geniti iudicandum est de ingenito. Genitum autem dicit illud quod habet esse ab alio per generationem. Quod ergo aliquid dicatur ingenitum potest habere duas causas veritatis, aut quia omnino non est ab alio, aut quia est ab alio, sed non per viam generationis. Primo modo esse ingenitum conuenit soli patri, quia in genere personarum diuinarum solus pater est a nullo vel non ab alio. Secundo autem modo prout ingenitum dicitur aliquid quod est ab alio non tamen per generationem, sed per spirationem. Spiritus sanctus potest dici ingenitus, quia licet sit a patre & filio non tamen per generationem, sed per spirationem.

8 **A**D ARGUMENTVM primum dicendum quod distantia a generatione passiva facit quod aliquid dicatur ingenitum & non distantia a generatione actiua. Pater autem plus distat a generatione passiva quam Spiritus sanctus. Spiritus sanctus distat solum secundum speciem, quia est ab alio, sed non per generationem. Et ideo in aliquo sensu vterque potest dici ingenitus, sed magis pater quam Spiritus sanctus.

9 Ad secundum dicendum quod Hieronymus accipit ingenitum pro omni eo quod est non per generationem siue sit ab alio ut Spiritus sanctus, siue non, ut pater, & sic ingenitum dicitur de vtroque, scilicet de patre & Spiritu sancto.

10 Ad tertium dicendum, quod in illo sensu quo ingenitum dicitur illud quod est ab alio & non per generationem Spiritus sanctus potest dici ingenitus, in sensu autem in quo ingenitum negat vel priuat omnino esse ab alio ingenitum conuenit soli patri, & sic accipit Augustinus ingenitum in autoritate allegata in contrarium.

DISTINCTIO XIII.

Sententia distinctionis XIII.

Praterea diligenter superius determinauit Magister de aeterna processione Spiritus sancti. Hic vero determinat de temporali eius processione. Et primo determinat de ea. Secundo determinat nomen quod proprium est Spiritus sancti. Secunda incipit dist. 18. ibi, per terea diligenter. Prima diuiditur in duas. Primo determinat de processione eius in generali. Secundo prosequitur modos in speciali processione sua. Secunda incipit in principio. 16. dist. ibi. Nunc de Spiritu sancto. Prima diuiditur in duas. Primo ostendit quod Spiritus sanctus procedit a patre & filio temporaliter. Secunda inquit vtrum detur a seipso. Secunda incipit in 15. dist. ibi, hic considerandum. Prima pars est presentis lectionis. Et diuiditur in tres. Primo enim determinat intentum. Secundo excludit errorem. Tertio remouet quandam objectionem. Secunda ibi, Sunt autem alii. Tertia ibi, Hic quaeritur vtrum. Et haec est diuisio & sententia in generali.

2 In speciali sic procedit Magister. Et proponit primo quod gemina est processio Spiritus sancti. vna qua procedit aeternaliter a patre & filio, alia qua procedit temporaliter ad sanctificandam creaturam, vnde subdit quod Spiritus sanctus non a patre procedit in filium & a filio in creaturam, sed ab vtroque procedit ad sanctificationem creaturae. Et hoc confirmat autoritate Augustini. Haec autem processio aliquando nominatur processio aliquando datio, aliquando missio. Et hoc ostendit autoritate Bedae & etiam Augustini. Postea excludit errorem dictum quod in Spiritus sancti missione ipse Spiritus sanctus non datur, sed tantum eius dona. Et hoc dicunt sensisse Bedam qui dicit Spiritus sanctus procedere, tamen ipsius gratia datur, sed quod Spiritus sanctus qui est vna in trinitate persona

derur pater, Spiritus enim sanctus indiuisus simul plures mentes discipulorum infudit quod non potuisset si esset creatura. Idem etiam probatur autoritate Augustini ex parte dei dantis qui dat donum aequale sibi & addit quod Spiritus sanctus non est minor patre & filio sicut a quibusdam dicitur. Vltimo quaeritur vtrum viri sancti dent Spiritus sanctum & dicit quod non, quia si Spiritus sanctus a creatura daretur, ab illa procederet, vnde in primatiua ecclesia non legitur sanctos dedisse Spiritus sancti, sed ad eorum orationem & manuum impositionem dabatur sanctus Spiritus. & subdit quod Christus secundum quod homo non dedit Spiritus sancti. Et excludit quandam objectionem. Quod enim Apostolus dicit ad Galatas de dedisse Spiritum sanctum, intelligendum est quod per eius praedicationem dabatur Spiritus sanctus. Et hoc confirmat autoritate Augustini. Et haec est sententia lectionis in speciali.

QUESTIO PRIMA.

Vtrum sit aliqua processio temporalis Spiritus sancti.

Tho. 1. q. 43.

Circa distinctionem istam quaeruntur quatuor. Primum est vtrum in diuinis sit aliqua processio temporalis. Secundum est vtrum temporalis processio ponatur innumerum cum aeterna. Tertium est vtrum per processionem temporalem detur ipsemet Spiritus sanctus vel soli eius dona. Quartum est vtrum Spiritus sanctus detur a viris sanctis. Primo ergo quaeritur vtrum sit aliqua temporalis processio Spiritus sancti. Et videtur quod non, quia omne quod procedit temporaliter incipit esse ex tempore, si per processionem accipiat esse. Sed Spiritus sanctus non incipit esse ex tempore & tamen per processionem suam ex patre & filio accipit esse, ergo non procedit temporaliter.

2 Item sicut Spiritus sanctus competit procedere ita filio competit generari. Sed filius non dicitur generatus temporaliter nisi ratione naturae assumptae, ergo cum Spiritus sanctus nullam vnquam naturam assumpsit videtur quod nunquam processisset temporaliter.

3 **I**N CONTRARIVM est quod dicitur in littera, & arguitur per rationem, quia contingit aliquid habere Spiritum sanctum ex tempore, sed non habetur nisi procederet ex patre & filio, oportet ergo ponere aliquam temporalem processionem Spiritus sancti.

4 **R**ESPONSIO. Primum videndum est quid vocamus processionem temporalem. Et ex hoc patebit veritas quaestionis. Sciendum ergo quod processio temporalis appellatur processio personae a persona ad sanctificandam creaturam per aliquid in ipsa creatum, vnde Augustinus dicit & habetur in littera quod Spiritus sanctus procedit temporaliter quando creaturam sanctificat. Ex quo quidam acciperunt occasionem dicendi quod sicut processio aeterna est processio personae a persona, sic processio temporalis est processio alicuius doni creati puta gratiae vel charitatis a persona diuina in animam. Quod vtrique non est verum prout nunc loquimur de processione temporali. Loquimur enim de processione Spiritus sancti, quia Spiritus sanctus procedit. Ex hoc autem quod aliquod donum procedit a Spiritu sancto, Spiritus sanctus non procedit sed aliquod donum procedit ex ipso, ergo processio qua aliquod donum procedit temporaliter a Spiritu sancto in creaturis est quaedam temporalis processio. Sed non est temporalis processio Spiritus sancti, licet vna non sit sine alia vt postea patebit.

Quid ergo dicendum quod temporalis processio Spiritus sancti est qua procedit a patre & filio in creaturam quod potest intelligi dupliciter. Vno modo quod Spiritus sanctus procedat in creaturam tanquam in subiectum, sicut calor procedit ab igne in manum quod esse non potest, quia Spiritus sanctus est persona subsistens. Alio modo quod procedat in ipsam tanquam in obiectum amatum & cognitum & aliquo modo habitum. Et hoc quidem fit ex tempore mediante aliquo dono collato creaturae quod est gratia vel charitas, vel aliqua motio per quam creatura consurgit in cognitionem & dilectionem Dei meritoriam & habet deum non modo non subiectiue in se sed obiectiue & praeter hoc processio temporalis ultra exitum personae a persona importat sic esse in creatura scilicet obiectiue & vt spiritualis rector & prouisor & director. Et haec duo includit temporalis

processio personæ diuinæ sicut totū includit suas partes, ergo processio temporalis Spiritus sancti nō dicitur processio alicuius domi à Spiritu sancto in creaturam, tamen non est sine ea, quia persona diuina nō se habet nouo modo ad creaturā obiectiū nisi quia creatura se habet nouo modo ad Deum per aliquid sibi à deo de nouo influxum, ita quod tota nouitas & mutatio est in creatura secundum rem & subiectiue. In Deo autem solum secundum rationē & obiectiue. Per hoc apparet principale scilicet quod talis processio potest dici temporalis & hoc sic. Illud totum cuius altera pars non est ab æterno sed nouo, non est æternum sed nouum & temporale, quia totum nō est nisi existentibus partibus quas totū importat. Sed processio personæ à persona vt modo nouo fit in creatura est quoddā totum importans duas partes, quarum vna est exitus personæ à persona, alia est personam diuinā nouo modo esse in creatura. Et hæc pars non est æterna, sed temporalis & noua, ergo hoc totum quod est processio personæ à persona vt nouo modo fit in creatura non est æternū sed temporale & nouum. Et ideo dicitur processio temporalis.

5 Sed contra hoc potest argui dupliciter. Primo sic sicut se habet totum æternum ad suas partes, sic totum temporale ad suas. Sed totum non potest dici æternum nisi quælibet eius pars sit æterna, ergo nec totum potest dici temporale cuius quælibet pars non est temporalis. Cum ergo processio Spiritus sancti de qua loquimur habeat duas partes quarum vna est æterna, & alia temporalis videtur quod sicut non potest dici æterna, quia quædam pars eius non est æterna, ita non potest dici temporalis, quia quædam pars eius non est temporalis.

6 Secundo arguitur sic, quia demonstrato vno cæco & altero vidente sicut nō potest verè affirmari quod ambo sint cæci, sed negari potest vtrumque, dicendo quod nec sunt videntes nec cæci, eodem modo in processione quæ includit vnum æternum & aliquid temporale, sicut non potest dici quod sit æterna, sic nec potest dici quod sit temporalis sed vtrumque est negandum.

7 Et dicendum ad primum quod non est simile quod adducitur pro simili, quia ad esse totius requiritur existentia cuiuslibet partis. Ad non esse autem eius non requiritur quod quælibet pars nō sit sed sufficit alteram partem non esse. Æternum autem dicit illud quod semper est, sicut & erit. Et ideo totius æterni oportet quamlibet partē semper esse fuisse & fore quod est eam esse æternam. Sed temporale dicit aliquid sic nunc esse quod prius non fuit semper, cum ergo ad non fuisse totius sufficiat alterā partem eius non semper fuisse & hoc facit ipsum esse temporale, patet quod non oportet totius temporalis quamlibet partem temporalem esse.

8 Ad secundum dicendum quod refert loqui de pluribus pluraliter retentis & vno toto continente plura, quia in pluribus pluraliter est verum quod isti dicunt, non autem in toto continente plura. Si enim quæreretur vtrum ista duo scilicet processio personæ à persona & existentia personæ diuinæ nouo modo in creatura sint æterna vel temporalia, neutrum esset dicendum, sed quod vnum est æternum & aliud temporale. Sed cum quæritur vtrum hoc totum quod est processio personæ à persona in creaturā sit æternum an temporale, dicendū quod temporale, quia non semper fuit altera parte quæ ad totū requiritur non semper existente, & est simile. Ponamus quod parietem antiquo superponatur totum tectum nouum, si quæreretur vtrum hæc duo paries & tectum sint de nouo vel ab antiquo, neutrum esset dicendum, sed dicendum esset quod paries antiquus & tectū de nouo. Sed si quæreretur vtrum domus sit de nouo vel ab antiquo, dicendū esset de nouo, eodem modo est in proposito.

9 AD PRIMVM argumentum, cum dicitur omnē quod procedit temporaliter, &c. Dicendum quod omnē quod procedit temporaliter incipit esse ex tempore, si accipiat esse per illam processionem secundum quod est temporalis. Sed persona procedens non habet esse per processionem vt respicit terminum ad quem ratione cuius est temporalis, sed vt respicit principium à quo ratio cuius est æterna.

10 Ad secundum dicendum quod non omnino est simile de generatione & processione, quia generatio dicit

tantum respectū geniti ad eum à quo est generatio quod est principium comunicandi naturā ipsi genito. Et ideo non ponimus nisi duas generationes in filio secundum duas naturas comunicatas diuinam & humanā. Sed processio non solū dicitur habitudinē procedentis ad principium à quo procedit, sed etiam ad terminum in quem procedit. Et quia hic terminus potest esse temporalis, ideo ratione eius processio est temporalis quāquā procedens nullam per hoc temporalem naturam accipiat.

QVÆSTIO SECUNDA.

Vtrum processio temporalis Spiritus sancti ponat in numerum cum æterna.

Tho. 1. q. 83.

Secundo quæritur, vtrum temporalis processio ponat in numerum cum æterna. Et videtur quod sic, quæcumque habent adinuicem ordinē numerantur, quia ordo non est eiusdem ad se ipsum sed plurium. Sed processio temporalis habet ordinem ad æternam, quia est posterior ea, ergo ponit cum ea in numerum.

2 Item sicut se habet filius ad generationem passiuam ita Spiritus sanctus ad spirationem passiuam, sed generatio filii æterna & temporalis sunt realiter duæ generationes, ergo processio Spiritus sancti æterna & temporalis sunt realiter duæ processionēs.

3 IN CONTRARIVM arguitur, quia omnis processio Spiritus sancti est à Patre & Filio, illa autē non potest esse nisi vnica, ergo processio Spiritus sancti temporalis & æterna non sunt duæ processionēs, sed tantum vna.

4 RESPONSIO. Si processio temporalis Spiritus sancti esset processio qua aliquid donum procedit à Spiritu sancto in creaturam temporaliter sicut nonnulli imaginantur, tunc certum esset quod processio temporalis & æterna essent duæ processionēs realiter differētes, nec mirum, vbi cumque enim sunt procedentia realiter differentia ibi processionēs realiter differūt, sed sic esset in processione æterna & temporalis supradicto modo acceptis, ergo, &c. Minor probatur, quia procedens processione æterna est persona diuina, procedens verò processione temporalis est aliquid donum creatum & hæc differunt realiter vt de se patet.

5 Sed quia hæc opinio reprobata est prius, ideo dicendum est realiter quod quæstio potest intelligi dupliciter. Vno modo quod processio temporalis & æterna ponant in numerum processionū, ita quod sint duæ processionēs realiter differētes. Alio modo quod ponant in numerum non quidē processionum, sed in qualemcumque numerum rerum vel rei rationis. Si primo modo intelligatur quæstio, sic dico quod processio temporalis non ponit in numerum cum æterna, quia nō sunt duæ reales processionēs sed tantum vna, quod patet sic, per realem processionem fit aliquid reale in persona, procedente absolutum vel relatum. In diuinis enim persona quæ procedit ab alia per processionem habet quicquid habet absolutū vel relatum à persona à qua procedit, ergo per aliam & aliam realem processionem fit aliud realiter in procedente, sed per processionem temporalem Spiritus sancti nihil fit reale absolutum vel relatum in Spiritu sancto, præter illud quod est in ipso per processionem æternam, ergo processio temporalis nō est processio realiter distincta ab æterna. Et hoc quidem manifestum est ex prædictis, processio enim æterna dicit solū exitum personæ à persona, processio verò temporalis dicit illud idem cum nouo respectu ad creaturam, & iste nouus respectus non potest dici secundum se processio, alioquin cum pater possit habere & habeat quandoque hunc nouum respectum ad creaturā, pater diceretur quandoque temporaliter procedere, quod est falsum, totum ergo hoc scilicet processio personæ à persona cum nouo respectu ad creaturam dicitur processio temporalis, processio æterna quidem ratione solius primi, sed temporalis ratione solius secundi, & ita est ibi vnica processio quæ est æterna ex primo, & dicitur temporalis ex secundo.

6 Si autem quæstio intelligatur secundo modo sic ad hoc dicendum quod processio temporalis & æterna non ponunt in numerum rerum, quia nec sunt duæ res, nec vnā includit super aliam aliquam rem, quod patet, quia præter